

Monumenten, architectuur en stedenbouw
● in Roermond en omstreken

Ruimtelijk

DOCteren in de stad

Peter de Cock werd in 1751 gevangen gehouden in de kelders van het Roermondse stadhuis. De stank aldaar verdreef zelfs zijn pleitbezorgers. Door de eeuwen heen is hij een schelm gebleven die zijn stad op een Tijl Uilenspiegel-achtige wijze bekijkt.

Oudpapierdag

De derde vrijdag van de maand is oudpapierdag in de binnenstad. Dan sluip ik uit mijn kelder en ga op zoek naar eventueel wat lezenswaardigs. Het Openbaar Ministerie kan gerust zijn, die mogen van mij blijven morsen, als vervolgens Donner dan ook minder doneert aan vergeetachtige officieren. Ik kom er hoe langer hoe meer achter dat excuus-Truzen niet meer seksebepaald zijn. Men draait om de hete brij heen of men lult een eindje weg. Terug naar de oudpapierdag. Daar vis ik een nummer van het Limburgs Landschap op. Een interview van Edmond Staal met oud-gedeputeerde Frans van de Voort. Een schitterend, amusant, verhaal in al zijn droefheid. In dezelfde week dat wetenschapper Wim Derks van de Universiteit van Maastricht aantoonde dat de vergrijzing in dit land niet ten koste gaat van de individuele welvaart, roept het 'politibureau' - inderdaad, dat is een communistische term, maar ook in de Nederlandse vertaling, *Nationaal Plan Bureau*, kan ik weinig democratisch gehalte ontdekken - dat er sterk bezuinigd moet worden om de vergrijzing te bekostigen. Wie daar nog een touw aan kan vast knopen en mij dat als jongen van de koude grond in normaal Nederlands kan uitleggen, die wordt mijn volgende gast in de kelder, dat is helder.

Frans van der Voort (81) was van 1962-1966 secretaris van het Limburgs Landschap. Hij trad af toen hij gedeputeerde werd. Economische zaken, herstructurering zaten in zijn pakket. Zijn mooiste quote: *"Eerlijk gezegd, ik heb met 'milieu' nooit veel opgehad."* Dan heeft hij het over de ellenlange discussies over de A73: *"Ik moet toegeven, dat die ontwikkeling anders is gelopen dan ik had verwacht. Ik dacht: als die Zuiderburg in Venlo er ligt kiest de politiek uiteindelijk wel voor de westoever. Maar de lobby van Roermond is sterk geweest en natuurlijk die ene stem in de Tweede Kamer. Als ik nu naar Roermond rij zie ik pas wat voor een ingreep het is."* Dit is de treurige prelude van wat ons nog te wachten staat. *"Es veer 't neet doon, doon se det in Vinlo of Brach"*, roe-

pen de jeugdige opvolgers van Frans. Doch in Venlo en Maasbracht denken ze hetzelfde. Ik heb het over de 'Belgische Ziekte': bouwen langs de baan. *"Nederland is klein, denk groot!"* roept de overheid. Wat is simpeler dan van Nederland een stadstaat te maken? Dit land dreigt te verzinken in geestelijke en creatieve barbarij. Wie de naaste buur al als een concurrent ziet, snapt het hele verhaaltje niet. Dus nodig ik vriend Johan Remkens uit in mijn kelder om een vorkje te prikken en te filosoferen of het niet beter is om als opmaat naar de stadstaat van elke provincie één gemeente te maken. Onder het genot van een Twents Roggebrood, een Limburgs *rom-medoeke*, Hollandse gatenkaas, Groningse koek en *Frysk Hyder* (een voortreffelijke *single malt whisky* in Bolsward gestookt door de Limburger Aart van der Linde) kunnen we misschien een stappenplan bedenken, zodat hij als één van de laatste ministers van Binnenlandse Zaken de geschiedenis in kan gaan.

Rest mij u allen een goede gezondheid toe te wensen. Met vriendelijke groet,
uw onbaatzuchtige dienaar PdC

Inhoud

- 1 Hoekpand Leliestraat/Hamstraat**, Engelman Architecten. Foto uit Roermond in (((beweging)))
- 2 Column** Peter de Cock
- 3 Kazernevoortterrein: "Hoe nu verder?"**
- 5 Stadscardiologie** Fietsvoorzieningen van Maasniel tot in De Weerd
- 8 't Groot Huys aen de Minnebroeders** (deel 2)
- 10 'Roermond heeft een Arlocomplex'**
Vraaggesprek met Engelman Architecten
- 14 Neerstraat 63; Onderzoek grafmonument**
- 15 Biej 't aafsjeid van 't kepelke**
- 16 Op de rol 'Lopende zaken'**

Colofon

Ruimtelijk verschijnt viermaal per jaar en brengt nieuws, achtergronden en uiteenlopende opinies rond monumentenzorg, stedenbouw, ruimtelijke ordening en architectuur in Roermond en omgeving. Bestuursbijdragen vallen buiten verantwoordelijkheid van de redactie. Overname van artikelen is toegestaan nadat toestemming is verkregen en als bronvermelding wordt toegepast. **Uitgave:** Stichting Ruimte. **ISSN** 1389-2606. **Redactie:** Leonard Fortuin, Thei Moors, Paul Poell, Bert Thomassen, Jacq Arets, Marianne Wulms - Hovens, Chris Roemen. **Medewerkers:** Willem Cartigny, Peter de Cock, Lucien Jansen. **Redactie-adres:** Bachstraat 112, 6044 SN Roermond, tel. 0475 - 32 26 18; b.thomassen@hetnet.nl. **Vormgeving:** Bert Thomassen. **Verspreiding:** per post en eigen bezorgers. Oude nummers zijn beperkt verkrijgbaar op het redactie-adres of bij Boekhandel Boom, Neerstraat 29, Roermond. **Abonnementen:** € 16,- per jaar, over te maken op Postbank 7625876. Bij meerdere abonnementen op één adres abonnementsprijs in overleg. **Abonnementenadministratie:** Bachstraat 112, 6044 SN Roermond, tel. 0475- 32 26 18. **Internet:** via www.historieroermond.nl/ruimte/ruimtelijk.htm **Mede mogelijk gemaakt door** ARS Grafische Producties & Communicatie. **Stichting Ruimte:** Leonard Fortuin (voorzitter), Willem Cartigny (penningmeester), Lucien Jansen (secretaris); secretariaatsadres: Wijershoflaan 31, 6042 NK Roermond, tel. 0475 - 35 03 67; info@houthandelbeckers.nl.

Kazernevoortterrein: “Hoe nu verder?”

Tekst Leonard Fortuin, Lucien Jansen en Willem Cartigny
Illustraties www.roermond.nl

Wethouder Van Rey is weer eens boos op Ruimte. Aanleiding voor de onenigheid is de kritiek van Ruimte op de plannen om van het Kazernevoortterrein een ‘Manhattan aan de Maas’ te maken. In strijd met de Nota Centrum In-Zicht, waarin is vastgelegd dat eerst de binnenstad, dan het stationsgebied en daarna pas het Kazernevoortterrein ontwikkeld zal worden, werd vanaf 2005 het plan *Kazernevoortterrein* ontwikkeld. De gemeente heeft die nota echter ‘ongeldig’ verklaard. Is dit ‘voortschrijdend inzicht’ of het bewijs dat projectontwikkelaars hier de dienst uitmaken? Ruimte heeft beroep aangetekend bij de Raad van State. “Geen poot om op te staan!” zegt de gemeente. Waarom dan zo veel commotie en geknars van tanden?

In 2005 publiceerde de gemeente een ‘Voorontwerp kazernevoortterrein’. Ruimte maakte hiertegen bezwaar op stedenbouwkundige en milieutechnische gronden, en deed suggesties om aan de bezwaren tegemoet te komen. Begin september 2005 verleende de gemeente een bouwvergunning. Ruimte maakte daartegen bezwaar, met een samenvatting van de eerder genoemde argumenten.

Op 1 november 2005 besloot het college van B&W het plan Kazernevoortterrein te laten uitvoeren. Gedeputeerde Staten van Limburg keurden dit *Uitwerking- en Wijzigingsplan ‘Kazernevoortterrein’ van de gemeente Roermond* op 15 december 2005 goed.

Ruimte stelde hiertegen op 23 januari 2006 een beroep in bij de Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak. Op 26 januari 2006 keurde de gemeenteraad het plan goed en trok een bedrag van ruim 10 miljoen euro uit voor de aanloopfase, d.w.z. de parkeergarage en de ‘stijpunten’ naar de Pastoorswal.

De gemeente beweert dat ons beroep bij de Raad van State geen schijn van kans heeft. Niettemin heeft men veel moeite gedaan Ruimte het beroep bij de Raad van State te

Kazernevoortterrein: een megaproject

Op het Kazernevoortterrein, nu nog een open ruimte met wandelpaden en parkeerplaatsen, gaat een projectontwikkelaar het project ‘Kazernevoortterrein’ uitvoeren. Rondom het ‘*Kazerneplein*’ komen een megabioscoop van Foroxity, een amusementshal van Krijco Amusement en een restaurant. Ondergronds zal een parkeergarage plaats bieden aan ruim 400 auto’s. Verder komen er 180 appartementen en kantoorloftunits met in totaal 8.000 m² vloeroppervlak. De projectontwikkelaar, Casimir Vastgoed BV, is speciaal voor dit plan gevormd door Van Pol Beheer BV en VolkerWessels. Voorbereidende werkzaamheden zijn begonnen in april 2006. Eind 2008 hoopt men het megaproject voltooid te hebben. Het plan is ontworpen door het Architectenbureau Dam en Partners uit Amsterdam.

laten intrekken. Aan onze bezwaren werd echter in geen enkel opzicht tegemoet gekomen, zodat we ons beroep hebben gehandhaafd.

In een brief aan de voorzitter van de commissie Economische Zaken (die vorig jaar bemiddelde bij het tot stand komen van een convenant tussen de gemeente en de stichting Ruimte) stelde wethouder Van Rey vast dat ‘overleg niet leidt tot begrip’. Kennelijk meent hij dat ‘overleg’ automatisch leidt tot een ander standpunt bij de tegenpartij, namelijk het zijne. Ook vraagt hij: “hoe nu verder?” Intussen is zijn brief bevorderd tot ‘brief namens het college’, ook al was het eerst een *persoonlijke* brief, slechts ondertekend door ‘Jos van Rey’. De gemeentelijke integriteit laat zoiets geruisloos toe.

Onze belangrijkste bezwaren

- Het plan is te compact, te dicht op de binnenstad en het tast de hoogwaardige historische binnenstad aan. De gebouwen zijn te hoog en sluiten te weinig aan op de bestaande bebouwing. Het plan is strijdig met het Beschermd Stadsgezicht en het Bestemmingsplan Binnenstad, want juist in deze hoek van het Beschermd Stadsgezicht is de concentratie van monumenten het grootst.
- De hoogbouw ontnemt het zicht op de kazerne, een rijksmonument, en op het Beschermd Stadsgezicht.
- Beslissingen vastgelegd in de Nota Centrum In-Zicht (1994) worden genegeerd. Dit betreft o.a. de voorgenomen ontwikkeling van het stationsgebied: kantoorfuncties horen primair daar thuis.
- Appartementen, kantoren en *leisure* moeten de ‘dragere’ van het project zijn. Maar de kantoorleegstand in Roermond is enorm, nieuwe kantoorruimte hier betekent meer leegstand elders, zoals in de monumentale binnenstad. De appartementen zijn bestemd voor senioren, om de levendigheid van het gebied – vooral ’s avonds – te garanderen (!). De veredelde gokhal is strijdig met het gemeentelijke beleid van maximaal twee gokhallen in de stad en zal volstrekt niet kunnen concurreren met het nieuwe casino te Venlo.
- In Venlo is een bioscoop

Haalbaarheidsonderzoek Kazernevoortterrein Roermond 14-05-2002

(Bureau Van Sambeek)

'Het doel van dit haalbaarheidsonderzoek is (...) aan te tonen dat het plan op zich haalbaar is.' (Blz. 8 rapport Van Sambeek). Dus niet: nagaan OF het plan haalbaar is, maar aantonen DAT het haalbaar is! Het onderzoeksbureau kreeg dus voorgeschreven welke uitkomst het haalbaarheidsonderzoek moest hebben en aanvaardde helaas een dergelijke opdracht. Wetenschappelijk een doodzonde, praktisch een reden een brevet van onvermogen uit te reiken. Twee 'argumenten' uit het haalbaarheidsonderzoek:

- 'Een bioscoop op het Kazernevoortterrein verhoogt de aantrekkelijkheid van de Binnenstad.'
- 'Bezoekers van het DOC worden naar de binnenstad gezogen met functies op het Kazernevoortterrein.'

Enkele veelzeggende citaten:

Nota Centrum In-Zicht:

• 'Schaalvergroting door verplaatsing van functies naar elders kan aanleiding geven tot leegstand en fysieke slijtage, indien beleidsmatig geen alternatieve functies zijn voorzien.' (blz. 51)

• 'Er zal een eigen ontwikkelingsgebied worden geformuleerd met functies, waarin elementen zitten die dienstig kunnen zijn voor de binnenstad maar daaraan duidelijk ondergeschikt zijn.' (blz. 53)

• 'Het kazerneterrein leent zich als gevolg zowel van verkeers- als industrielaai niet voor grootschalige ontwikkeling in de woonsfeer.' (blz. 56):

• 'Binnenstedelijke detailhandel wordt specifiek afgewezen, voor grootschalige kantoorontwikkeling ontbreekt zeker de eerste jaren het draagvlak vanwege elders gelegen prioriteiten (Stationsgebied - red.) en voor woonfuncties heerst een ongunstig woonklimaat.' (blz. 59)

Bestemmingsplan Binnenstad:

• 'Gewaakt dient te worden voor aantasting van dit (beschermde) gezicht door hoge invullingen in het centrum en daarbuiten welke in de compositie van de skyline een storende rol vervullen e/o belangrijke componenten van die skyline verdekken.'

gesloten wegens gebrek aan rendement. De Nederlandse Federatie van de Cinematografie meldt dat het bioscoopjaar 2006 slecht is begonnen. Ook andere deskundigen signaleren een afnemende belangstelling voor bioscoopbezoek. Een megabioscoop in Roermond lijkt dus ongewenst. (Van Rey achtte in 2001 een megabioscoop nog ongewenst, en dat was in een tijd dat het bioscoopwezen beter boerde dan nu.)

• Q-Park, een firma die veel parkeergarages uitbaat, distantieert zich van een parkeergarage onder het Kazernevoortterrein, wegens onvoldoende rendement. De gemeente neemt de verwachte verliesgevende exploitatie voor dertig jaar op zich, ten koste van de belastingbetaler.

• Het plan is in strijd met het Besluit Luchtkwaliteit van 20 juni 2005. Woningen en kantoren liggen zo dicht bij de drukke Wilhelminasingel dat overschrijding van de normen voor geluidsoverlast en luchtverontreiniging (fijnstof) verwacht mag worden. Dat besluit bestond nog niet toen het bestemmingsplan 'Stadsweide' onherroepelijk werd, maar er dient anno 2006 wel rekening mee gehouden te worden.

• De gemeente beroept zich op een haalbaarheidsonderzoek waarvan de uitkomst bij voorbaat al vaststond.

Onze suggesties

- Maak de woningen aantrekkelijker door ze dichter aan het water te bouwen en te spreiden over een groter areaal.
- Minder hoog bouwen aan de kant van de binnenstad verbetert de aansluiting op bestaande bebouwing.
- Meer afstand tot de Wilhelminasingel vermindert geluidshinder en fijnstofoverlast.

Wat wil Ruimte?

Ruimte verzet zich niet tegen het bebouwen van het Kazernevoortterrein, maar pleit voor een weldoordacht plan dat rekening houdt met de Nota Centrum In-Zicht, het Beschermde Stadsgezicht en de mogelijke negatieve effecten van het plan, zoals leegloop van monumentale kantoren in de binnenstad. Dan komt ook een andere volgorde in zicht: eerst binnenstad, dan stationsgebied en dan pas Kazernevoortterrein.

De gemeente heeft echter al onze bezwaren en suggesties terzijde geschoven met argumenten die ons niet overtuigen. Een voorbeeld: 'de zichtlijn tussen het kruispunt Wilhelminasingel-Buitenop en het monumentale poortgebouw van de Casimirkazerne blijft gehandhaafd'. Wie de beelden bekijkt die we op de gemeentelijke webstek vonden, weet wel beter. ®

Klacht tegen wethouder Van Rey

Stichting Ruimte heeft bij de burgemeester een officiële klacht tegen wethouder J. Van Rey ingediend. Aanleiding is zijn beschuldiging dat Ruimte het gemeentelijk apparaat zou 'saboteren'. De weerlegging daarvan door Ruimte betitelt de wethouder als "smoesjes". Ook wordt in uitgaande brieven en in de notulen van het Monumentenoverleg een verkeerd beeld van de opstelling van Ruimte gegeven. In een brief aan het Monumentencontact (Vereniging voor monumentenorganisaties in Midden-Limburg) wordt ten onrechte gesteld dat Ruimte tegen toelating van die vereniging tot het Monumentenoverleg is. Verder staat in de notulen van het Monumentenoverleg te lezen dat Ruimte geen voorziening bij de rechter zal aanvragen, hoewel de Stichting in beroep is gegaan tegen het plan Kazernevoortterrein. Volgens Ruimte worden de feiten telkens zodanig verdraaid, dat daarbij geen sprake kan zijn van een toevallige slordigheid. De gemeentelijke integriteit is hier in het geding, een onderwerp dat de wethouder erg belangrijk zegt te vinden.

Stadscardiologie

Stationsplein: polderen of gewoon heel onduidelijk?

Het beste alternatieve vervoermiddel in de stad is nog altijd de fiets. Fietsen is gezond, fietsend zie je meer van de omgeving, en je kunt je ook nog buitengewoon snel verplaatsen. Maar het belangrijkste is: fietsers veroorzaken geen verstoppingen. Of heeft u ooit met uw fiets in een file gestaan of meer dan eenmaal voor eenzelfde stoplicht moeten wachten?

in onze gemeente een ondergeschoven kindje: we zien vooral langs bestaande wegen waar reconstructies of functie-wijzigingen hebben plaatsgevonden, dat de routing voor fietsers onlogisch of inconsequent wordt vormgegeven. Het weghalen van het fietspad aan één zijde langs de Sint Wirosingel en de Wilhelminasingel, is daar een voorbeeld van. Dat de kwaliteit van de fietswegen wel eens te wensen over laat is niet vreemd: als er meer mensen met de auto reizen, zijn er minder fietsers en is de noodzaak van fietsvoorzieningen kleiner. Vergelijk dat maar eens met de situatie bij onze oosterburen: daar ligt niet overal

een fietspad, er zijn geen fietssuggestiestroken of fietsersopstelplaatsen. Een andere overweging die de moeite waard lijkt is, dat het gros van de huidige actieve verkeerskundigen van laten we zeggen rond de dertig, schoolgaand was toen de auto al algemeen verbreid was. De kans dat deze jongelui regelmatig met de fiets naar school gingen, is daardoor klein. Toen ze ouder waren, werden ze getraakteerd op een OV-jaarkaart, ook al niet bevorderlijk voor het empirisch beleven van fietsersvraagstukken. Kun je daarom van deze mensen verwachten dat ze goede voorzieningen bedenken voor fietsers?

In dit artikel zal aan de hand van de route Maasniel - De Weerd worden getoond wat er speelt op fietsersgebied in Roermond. Stelt u zich eens voor: u ontmoet bij de kerk in Maasniel een fietsend echtpaar uit Duitsland dat op bezoek wil gaan bij familie in De

lost middels een nieuwe centrale oversteekplaats naar het Stationsplein. Het Stationsplein zelf is wel lastig uit te leggen: hoe moeten deze mensen zich opstellen ten opzichte van de voetgangers die hier rondlopen? Ach, zult u denken, in Duitsland rijden fietsers ook over de stoep of lopen voetgangers op het fietspad. Maar toch, het begin van de Hamstraat is uiterst verwarrend voor langzaam verkeer; het heeft iets van ons poldermodel: "we lossen het onder mekaar wel op".

Maar verder met ons *Ehepaar*. Door de Kruisherestraat naar het Kloosterwandplein. Hetzelfde verhaal, nog gevaarlijker: die mensen breken hun nek op de afstapjes voor het postkantoor! Gelukkig hebben ze degelijke fietsen met dikke banden, ze kunnen een stootje verdragen. (Saillant detail: het zijn Gazelles!) Bedenk, u staat nog steeds bij de kerk in Maasniel; lukt het u die arme mensen naar de Neerstraat te loodsen, dan zijn ze

Hatenboer ("Das kennen wir!") en in tegengestelde richting onder de brug door naar De Weerd. "Da können Sie gleich einen Rosenkranz beten für eine glückliche Rückfahrt."

Zweite Möglichkeit: Slachthuisroute

Die rozenkrans hebben ze hard nodig voor de route via de Slachthuisstraat. Eenmaal vanuit de Charles Ruysstraat de Bredeweg overgestoken (BMW-garage, Wohnblock Eigener Herd) rechts en dan recht door naar de *Bahnübergang*. U kunt deze mensen nu uitleggen dat deze overweg over acht sporen van een emplacement gaat waar nog sporadisch gerangeerd wordt. En dat dit in de lijn Maastricht - Haarlem de enige niet-automatische overweg is die met camera's vanuit Maastricht bediend wordt. Maar ze zullen zich toch afvragen waarom ze tien minuten moeten wachten en vervolgens - zonder trein te hebben zien passeren - mogen oversteken. En

verschillende typen wegwijzers her en der maken de verwarring alleen maar groter, dus ik adviseer hen recht door te gaan en via de Steegstraat naar de Swalmerstraat te rijden. Het blijken echter mensen te zijn die graag "einkaufen" en "Es soll hier gute Möglichkeiten geben", hebben ze vernomen. Dus via de Wilhelminasingel naar de Outlet. Of toch door de Swalmerstraat? U twijfelt en legt hen de volgende twee mogelijkheden uit.

Dritte Möglichkeit: Amerikaanse toestanden

Door de Steegstraat komen deze mensen in de "sehr schöne" Swalmerstraat. Via de Sint Jansstraat 'runter'. Ook hier moet u het een en ander uitleggen. Het Outletcenter is gemaakt voor mensen die 'Schnäppchen' zoeken en 'billig' kleren willen kopen. Die komen niet met de fiets, maar met de auto. Daarom kun je er met de fiets amper komen. Of zal de Amerikaanse afkomst van de Outletexploitant hier

fietsers. Het klimaat voor fietsers is hier echt on-Nederlands onvriendelijk; het *Ehepaar* zal merken dat de krampachtige wijze waarop hier de fietsers van het overige verkeer worden gescheiden in een wel erg schril contrast staat met het 'poldermodel' van het Stationsplein.

Vierte Möglichkeit: Querfeldein?

De vrouw meent: "Aber das Einkaufszentrum ist doch hier?" en wijst naar rechts. Ja dat klopt, maar dan moet u via de Wilhelminasingel fietsen. Vanuit het Wilhelminaplein, richting *Katzenturm* (ja, tegen de stroom in!). "Und da fahren wir dann rüber?" Dat had u gedacht! Nee, nee, u fietst langs de singel in richting van de *Rattenturm* om bij de Sint Jansstraat rechtsaf te gaan via de 'kurkentrekkeroute'. "Das gibt es doch nicht!" "Doeh", via de Wilhelminasingel, dan kurkentrekker, tunneltje, Parkplatz, "... und so weiter". Het gebrek aan

'Fietssuggestiestrookaanduiding' op het Stationsplein.

Wegwijzer voor de bewuste wegbeheerder

De oost-westverbinding via Maasniel naar de Maasbrug staat of valt volledig met de bypasses die gemaakt zijn voor de (anto-)bereikbaarheid van het Outletcenter. De verkeersscheidingen bij de trappen, in het verlengde van de Grote Kerkstraat, zijn debet aan het slechte routeoverzicht van de fietser. En dat terwijl op het Stationsplein en het Kloosterwandplein niet eens strepen op de weg staan, maar punten!

U wilt wel afslaan, maar u moet hier het Outletcenter rechts laten liggen.

On-Nederlands onvriendelijk: worden de fietsen bewaakt of de overtreders van dit verbod?

Links of rechts naar het Outletcenter? In ieder geval niet te hard fietsen hier, zeer korte bocht.

Hier rüber? Zum Einkauf? De fietser is ongeschikt gemaakt aan de auto rondom het DOC.

... (zonder woorden, maar duidelijk is anders.)

Dotteren van het stadshart

Weerd. Als kenner van de stad wijst u hen de simpele route via de Julianaan en de Venloseweg naar het Wilhelminaplein. Of u stuurt ze via de pittoreske route langs de Eiermarkt en Gebroeklaan, Maria Theresialaan en de Stationstunnel door de binnenstad. Een derde optie is via de overweg bij de Slachthuisstraat. Kunt u deze mensen het vatenstelsel van de stad uitleggen?

Erste Möglichkeit: Polderen

In geval van de stadsroute heeft u heel wat uit te leggen. Niet de veel te smalle fietsersopstelstrook voorbij de tunnel: dat probleem heeft de gemeente opge-

bijna door de stad heen. Weten zij veel dat de Neerstraat van De Steenen Trappen tot de Markt ook voor fietsers is opengesteld? Bellen geeft je hier slechts de misnoegde blikken van winkelend publiek, maar gelukkig rijden onze Duitsers Gazelles en blijft een scheldtirade achterwege. Verder door de Luifelstraat naar de Kraanpoort. Dan oversteken naar Buitenop. "Aber stimmt das auch? Komm ich da nach camping Van As?" Goede vraag. Snel schakelen leert hier dat dat inderdaad kan: langs het hekwerk van Buitenop naar de Maasbrug aan de - onlogische - linkerzijde, eraf richting

dat doe ik ook bijna dagelijks! Maar goed, verder langs Albert Heijn naar het Wilhelminaplein. Nu wordt het lastig: moeten ze meteen rechts naar de N280 en daar via twee stoplichten naar links? Of via het Wilhelminaplein en dan via de Steegstraat? Ze kunnen me nu even niet meer volgen.

Op het Wilhelminaplein zou eigenlijk een wegwijzer moeten staan die de verschillende opties duidelijk maakt. Het fietsknooppuntennetwerk staat vanuit de Slachthuisstraat aangegeven, maar deze mensen kennen de kaart niet uit hun hoofd en kunnen dus niets met de aangeduide getallen. Drie

iets mee van doen hebben?

In ieder geval, onze Duitsers zullen onderaan de Sint Jansstraat het beloofde Outletland zien liggen, maar ze kunnen er niet komen, of toch? Nadere uitleg: de Pastoorswal oversteken naar het fietspad langs de Wilhelminasingel, de kurkentrekker (niet te snel!) naar beneden nemen naar het tunneltje en vervolgens het Outletcenter rechts laten liggen! Doorrijden tot aan het einde van het fietspad en daar rechtsaf, om de Parkplatz heen en dan weer rechts, met gevaar voor eigen leven, dwars er doorheen. Daar 'Achtung Fussgänger!', linksaf en dan parkeren. Daarna ziet u het bord: Verboden voor

adequate ontsluiting van het Outletcenter voor de fietser vanuit het oosten, manifesteert zich hier op de meest pregnante wijze. Uitkomst van het feit dat de gemeente bij het binnenhalen van dit opruimingsparadijs het expliciete eisenpakket rondom het Amerikaanse merkendorp op de koop toenam?

Als de fietsen er na het *Einkaufen* nog staan, legt u uit dat de weg naar De Weerd "einfach" is: eenmaal het terrein van de Outlet achter zich gelaten via een tweede kurkentrekker naar boven naar de Maasbrug en camping Van As ligt dan al bijna in zichtafstand: "und da immer geradeaus!"

Oplossingen liggen hier in de sfeer van het soepeler omgaan met kruisingen tussen fiets- en voetgangersverkeer. Het dotteren van de oude fietsroute in het verlengde van de Sint Jansstraat is er daar één van, een doorsteek voor fietsers vanuit de Grote Kerkstraat naar de fietstunnel onder de Wilhelminasingel een tweede. Wil je als gemeente het stadshart ontzien en het autoverkeer beperken, dan moet je zorgen dat mensen zich met plezier kunnen voortbewegen in hun eigen stad. Daar is iedereen bij gebaat.

Als het *Ehepaar* weg is, ziet u dat het inmiddels even voor vijven is. Om nog op tijd uw zaterdagkrant te kunnen bemachtigen, moet u nog flink aanzetten. Gelukkig zijn de fietsvoorzieningen in Maasniel nog van ouderwetse kwaliteit. @

een fietspad, er zijn geen fietssuggestiestroken of fietsersopstelplaatsen. Een andere overweging die de moeite waard lijkt is, dat het gros van de huidige actieve verkeerskundigen van laten we zeggen rond de dertig, schoolgaand was toen de auto al algemeen verbreid was. De kans dat deze jongelui regelmatig met de fiets naar school gingen, is daardoor klein. Toen ze ouder waren, werden ze getraakteerd op een OV-jaarkaart, ook al niet bevorderlijk voor het empirisch beleven van fietsersvraagstukken. Kun je daarom van deze mensen verwachten dat ze goede voorzieningen bedenken voor fietsers?

In dit artikel zal aan de hand van de route Maasniel - De Weerd worden getoond wat er speelt op fietsersgebied in Roermond. Stelt u zich eens voor: u ontmoet bij de kerk in Maasniel een fietsend echtpaar uit Duitsland dat op bezoek wil gaan bij familie in De

lost middels een nieuwe centrale oversteekplaats naar het Stationsplein. Het Stationsplein zelf is wel lastig uit te leggen: hoe moeten deze mensen zich opstellen ten opzichte van de voetgangers die hier rondlopen? Ach, zult u denken, in Duitsland rijden fietsers ook over de stoep of lopen voetgangers op het fietspad. Maar toch, het begin van de Hamstraat is uiterst verwarrend voor langzaam verkeer; het heeft iets van ons poldermodel: "we lossen het onder mekaar wel op".

Maar verder met ons *Ehepaar*. Door de Kruisherestraat naar het Kloosterwandplein. Hetzelfde verhaal, nog gevaarlijker: die mensen breken hun nek op de afstapjes voor het postkantoor! Gelukkig hebben ze degelijke fietsen met dikke banden, ze kunnen een stootje verdragen. (Saillant detail: het zijn Gazelles!) Bedenk, u staat nog steeds bij de kerk in Maasniel; lukt het u die arme mensen naar de Neerstraat te loodsen, dan zijn ze

Hatenboer ("Das kennen wir!") en in tegengestelde richting onder de brug door naar De Weerd. "Da können Sie gleich einen Rosenkranz beten für eine glückliche Rückfahrt."

Zweite Möglichkeit: Slachthuisroute

Die rozenkrans hebben ze hard nodig voor de route via de Slachthuisstraat. Eenmaal vanuit de Charles Ruysstraat de Bredeweg overgestoken (BMW-garage, Wohnblock Eigener Herd) rechts en dan rechtdoor naar de *Bahnübergang*. U kunt deze mensen nu uitleggen dat deze overweg over acht sporen van een emplacement gaat waar nog sporadisch gerangeerd wordt. En dat dit in de lijn Maastricht - Haarlem de enige niet-automatische overweg is die met camera's vanuit Maastricht bediend wordt. Maar ze zullen zich toch afvragen waarom ze tien minuten moeten wachten en vervolgens - zonder trein te hebben zien passeren - mogen oversteken. En

U wilt wel afslaan, maar u moet hier het Outletcenter rechts laten liggen.

On-Nederlands onvriendelijk: worden de fietsen bewaakt of de overtreiders van dit verbod?

Dotteren van het stadshart

Weerd. Als kenner van de stad wijst u hen de simpele route via de Julianaalaan en de Venloseweg naar het Wilhelminaplein. Of u stuurt ze via de pittoreske route langs de Eiermarkt en Gebroeklaan, Maria Theresialaan en de Stationstunnel door de binnenstad. Een derde optie is via de overweg bij de Slachthuisstraat. Kunt u deze mensen het vatenstelsel van de stad uitleggen?

Erste Möglichkeit: Polderen

In geval van de stadroute heeft u heel wat uit te leggen. Niet de veel te smalle fietsersopstelstrook voorbij de tunnel: dat probleem heeft de gemeente opge-

bijna door de stad heen. Weten zij veel dat de Neerstraat van De Steenen Trappen tot de Markt ook voor fietsers is opengesteld? Bellen geeft je hier slechts de misnoegde blikken van winkelend publiek, maar gelukkig rijden onze Duitsers Gazelles en blijft een scheldtirade achterwege. Verder door de Luifelstraat naar de Kraanpoort. Dan oversteken naar Buitenop. "Aber stimmt das auch? Komm ich da nach camping Van As?" Goede vraag. Snel schakelen leert hier dat dat inderdaad kan: langs het hekwerk van Buitenop naar de Maasbrug aan de - onlogische - linkerzijde, eraf richting

dat doe ik ook bijna dagelijks! Maar goed, verder langs Albert Heijn naar het Wilhelminaplein. Nu wordt het lastig: moeten ze meteen rechts naar de N280 en daar via twee stoplichten naar links? Of via het Wilhelminaplein en dan via de Steegstraat? Ze kunnen me nu even niet meer volgen.

Op het Wilhelminaplein zou eigenlijk een wegwijzer moeten staan die de verschillende opties duidelijk maakt. Het fietsknooppuntennetwerk staat vanuit de Slachthuisstraat aangegeven, maar deze mensen kennen de kaart niet uit hun hoofd en kunnen dus niets met de aangeduide getallen. Drie

verschillende typen wegwijzers her en der maken de verwarring alleen maar groter, dus ik adviseer hen recht door te gaan en via de Steegstraat naar de Swalmerstraat te rijden. Het blijken echter mensen te zijn die graag “einkaufen” en “Es soll hier gute Möglichkeiten geben”, hebben ze vernomen. Dus via de Wilhelminasingel naar de Outlet. Of toch door de Swalmerstraat? U twijfelt en legt hen de volgende twee mogelijkheden uit.

Dritte Möglichkeit: Amerikanse toestanden

Door de Steegstraat komen deze mensen in de “sehr schöne” Swalmerstraat. Via de Sint Jansstraat ‘runter’. Ook hier moet u het een en ander uitleggen. Het Outletcenter is gemaakt voor mensen die ‘Schnäppchen’ zoeken en ‘billig’ kleren willen kopen. Die komen niet met de fiets, maar met de auto. Daarom kun je er met de fiets amper komen. Of zal de Amerikaanse afkomst van de Outletplooiant hier

fietzers. Het klimaat voor fietzers is hier echt on-Nederlands onvriendelijk; het *Ehepaar* zal merken dat de krampachtige wijze waarop hier de fietzers van het overige verkeer worden gescheiden in een wel erg schril contrast staat met het ‘poldermodel’ van het Stationsplein.

Vierte Möglichkeit: Querfeldein?

De vrouw meent: “Aber das Einkaufszentrum ist doch hier?” en wijst naar rechts. Ja dat klopt, maar dan moet u via de Wilhelminasingel fietsen. Vanuit het Wilhelminaplein, richting *Katzenturm* (ja, tegen de stroom in!). “Und da fahren wir dann rüber?” Dat had u gedacht! Nee, nee, u fietst langs de singel in richting van de *Rattenturm* om bij de Sint Jansstraat rechtsaf te gaan via de ‘kurkentrekkeroute’. “Das gibt es doch nicht!” “Doch”, via de Wilhelminasingel, dan kurkentrekker, tunneltje, Parkplatz, “... und so weiter”. Het gebrek aan

‘Fietssuggestiestrookaanduiding’ op het Stationsplein.

Wegwijzer voor de bewuste wegbeheerder

De oost-westverbinding via Maasniel naar de Maasbrug staat of valt volledig met de bypasses die gemaakt zijn voor de (auto-)bereikbaarheid van het Outletcenter. De verkeersscheidingen bij de trappen, in het verlengde van de Grote Kerkstraat, zijn debet aan het slechte routeoverzicht van de fietser. En dat terwijl op het Stationsplein en het Kloosterwandplein niet eens strepen op de weg staan, maar punten!

Links of rechts naar het Outletcenter? In ieder geval niet te hard fietsen hier, zeer korte bocht.

Hier rüber? Zum Einkauf? De fietser is ondergeschikt gemaakt aan de auto rondom het DOC.

... (zonder woorden, maar duidelijk is anders.)

iets mee van doen hebben?

In ieder geval, onze Duitsers zullen onderaan de Sint Jansstraat het beloofde Outletland zien liggen, maar ze kunnen er niet komen, of toch? Nadere uitleg: de Pastoorsswal oversteken naar het fietspad langs de Wilhelminasingel, de kurkentrekker (niet te snel!) naar beneden nemen naar het tunneltje en vervolgens het Outletcenter rechts laten liggen! Doorrijden tot aan het einde van het fietspad en daar rechtsaf, om de Parkplatz heen en dan weer rechts, met gevaar voor eigen leven, dwars er doorheen. Daar ‘Achtung Fussgänger!’, linksaf en dan parkeren. Daarna ziet u het bord: Verboden voor

adequate ontsluiting van het Outletcenter voor de fietser vanuit het oosten, manifesteert zich hier op de meest pregnante wijze. Uitkomst van het feit dat de gemeente bij het binnenhalen van dit opruimingsparadijs het expliciete eisenpakket rondom het Amerikaanse merkendorp op de koop toenam?

Als de fietsen er na het *Einkaufen* nog staan, legt u uit dat de weg naar De Weerd “einfach” is: eenmaal het terrein van de Outlet achter zich gelaten via een tweede kurkentrekker naar boven naar de Maasbrug en camping Van As ligt dan al bijna in zichtafstand: “und da immer geradeaus!”

Oplossingen liggen hier in de sfeer van het soepeler omgaan met kruisingen tussen fiets- en voetgangersverkeer. Het dotteren van de oude fietsroute in het verlengde van de Sint Jansstraat is er daar één van, een doorsteek voor fietsers vanuit de Grote Kerkstraat naar de fietstunnel onder de Wilhelminasingel een tweede. Wil je als gemeente het stadshart ontzien en het autoverkeer beperken, dan moet je zorgen dat mensen zich met plezier kunnen voortbewegen in hun eigen stad. Daar is iedereen bij gebaat.

Als het *Ehepaar* weg is, ziet u dat het inmiddels even voor vijfen is. Om nog op tijd uw zaterdagkrant te kunnen bemachtigen, moet u nog flink aanzetten. Gelukkig zijn de fietsvoorzieningen in Maasniel nog van ouderwetse kwaliteit. ®

't Groot Huys aan de Minnebroeders (2)

In de binnenstad van Roermond staan veel monumentale huizen. Eén daarvan is Minderbroedersstraat 9-11, een vroeg-achttiende-eeuws patriciërshuis. Wat heeft dat 'stadspaleis' meegemaakt?

In *Ruimtelijk* van maart 2006 stond het gebouw centraal. Deel 2 kijkt vooral naar bewoners en functieveranderingen.

Tekst Jacq Arets Foto's uit '750 jaar Roermond'

De eerste bewoners

De architect van 't Groot Huys is Jean Royer, wellicht de oudst bekende architect van Roermond. Nadat hij het huis geruime tijd zelf bewoond had, verkocht hij het in 1765 aan de familie Clout. Deze familie bleef gedurende tachtig jaar eigenares. Een telg uit dit geslacht is in het begin van de 18de eeuw burgemeester van Roermond geweest. Dat de familie puissant rijk was, blijkt uit haar bezittingen, zoals 165 onroerende goederen in Midden-Limburg. Een van de markantste eigenaren van het pand was baron Joannes van Scherpenzeel Heusch, echtgenoot van Isabella Clout. Als separatist ijverde hij tijdens de Belgische Opstand voor aansluiting van de provincie Limburg bij Duitsland. Tijdens een getrapte verkiezing was hij in die tijd lid geworden van het parlement van de Duitse statenbond.

Opdeling in twee panden

Vanaf 1830 kreeg het pand, vooral huisnummer 11, steeds meer een ambachtelijke functie. Tussen 1800 en 1875, een periode met weinig voorspoed, werd betrekkelijk weinig gebouwd. Men verbouwde liever bestaande woonhuizen dan nieuwe neer te zetten. Herenhuizen werden minder functioneel en soms gesplitst. Dit is ook gebeurd met 't Groot Huys. In 1879 werd het gesplitst in twee delen, waarbij nummer 9 de omvangrijke hal kreeg. Om nummer 11 toegankelijk te maken veranderde men één raam in een deur. Aan de achtergevel is opzij een torenachtige uitbouw gerealiseerd.

Woonfunctie

Huisnummer 9 heeft na de splitsing zijn woonfunctie behouden. Gedurende vele decennia woonde de familie Bongaerts hier. Dat begon met Hubert Bongaerts, fabrikant van katoenen en halfwollen stoffen en handelaar in manufacturen. Voor de splitsing was hij, vanaf 1871, eigenaar van het hele pand. Op de tweede verdieping bevonden zich in die tijd weefgetouwen. In wisselende samenstelling hebben generaties van de familie Bongaerts het pand bewoond. Dochter Marie van Hubert Bongaerts huwde met ene Goossens en door haar familiebanden kwam nummer 9 uiteindelijk in 1947 in bezit van de familie Goossens.

De Tweede Wereldoorlog en de jaren erna waren turbulent. Een aantal jaren bood het pand onderdak aan de kantoren van de Verkeersinspectie. Door bombardementen werden veel huizen beschadigd of totaal vernield, met gebrek aan woonruimte als gevolg. Het huis werd daarom aangewend voor de verplichte inkwartiering. De bekende albumfabriek Henzo legde hier zijn basis.

Ambachtelijke activiteiten

Nummer 11 met de opstallen achter het huis werd vanaf 1830 steeds meer het domein van kleine ondernemers, de *petit bourgeois*. Johan Jacobs vestigde in de aanbouw in de tuin een blauwververij. (In 1985 heb ik op een binnenplaats, na afvoer van zeven containers puin, enkele met Maaskeien gevulde, ruim twee meter diepe verfbakken ontdekt. Blauwe en gele verfresten waren nog aanwezig. Uit veiligheidsoverwegingen heb ik de verfbakken toen opgevuld. Momenteel heeft deze ruimte de functie van fietsenberging en door het storten van een betonnen vloer zijn de verfbakken aan het zicht onttrokken. Achteraf heb ik er wel spijt van.) Omstreeks de periode 1870 - 1880 werden de belendende tuingebouwen in

gebruik genomen door een karkasfabriek. Dat bedrijf verwerkte beenderen van dieren tot allerlei producten, zoals lijn. Dat verklaart wellicht waardoor zelfs een eeuw later de rododendrons, die een redelijk zure grond vereisen, in de tuin niet goed gedijen.

De Rotterdammer Jacob Waterreus vestigde in 1883 in het pand een openbare jongensschool. Zijn zoon begon er op het eind van de negentiende eeuw een stoomdrukkerij. Bij die drukkerij behoorde een winkel en om de toegankelijkheid ervan te bevorderen heeft men op nummer 11 de ramen verlaagd, de eerste aantasting van de vóórgevel. In dezelfde tijd werd de achtertuin van nummer 11 een bedrijfspand, namelijk de wasserij van Frans Giesbers. Het grondeigendom van deze werkplaats met een oppervlakte van 255 m² is in 1957 overgegaan naar bovengenoemde industrieel. Later is deze ruimte vele jaren in gebruik geweest als galerie voor moderne kunst. In april 2006 is er in deze ruimte een winkel gevestigd, gespecialiseerd in de verkoop van 'art & art-made'.

In de jaren vijftig van de vorige eeuw heeft Mathieu Schreurs de indeling van nummer 11 rigoureus veranderd, om er hotel *West End*, annex café, te exploiteren. Intern werden vertrekken uitgebroken dan wel opgedeeld. Ook op de zolder werden kamers gebouwd; aan de straatzijde zijn daarvoor op de zolderverdieping ramen geplaatst, bekleed met houten lijsten. Aanvankelijk woonden er vooral Britse officieren die gelegerd waren in een garnizoen vlak over de Duitse grens. De indeling van huisnummer 9 is echter in de loop der tijd nauwelijks veranderd, afgezien van de bouw van een drietal kamers op de zolder - samen 100 m² - terwijl er nog twee grote bergzolders resteren.

Jongste geschiedenis

In de periode 1980-2000 was het pand uitsluitend bewoond door de familie Schreurs. Nadat nummer 11 enkele jaren leeg had gestaan, werden in het huis zeven startersappartementen ingericht; de oplevering vond in 2003 plaats. Van het oorspronkelijke interieur is nagenoeg niets bewaard gebleven, afgezien van de weelderige boerse barokke haardboezem op de begane grond. Het cultuurhistorisch onderzoek uit 2000 stelt nog hoopvol dat de achttiende-eeuwse ambiance het vertrekpunt dient te zijn voor het herbestemmingsplan om het karakter van het monument te bewaren. Helaas moeten we constateren dat de wijze waarop de appartementen zijn gerealiseerd op geen enkele wijze overeenkomt met het historische karakter van de woning. De aanbevelingen, genoemd in de waardestelling van bovengenoemd onderzoek, zijn grotendeels in de wind geslagen. Het enige positieve is dat de woonfunctie gehandhaafd is gebleven en dat het woningaanbod voor starters - ook belangrijk - is toegenomen.

Vanaf 1983 is Minderbroedersstraat nummer 9 eigendom van de familie Arets. In 1983 en 1984 vond een grondige restauratie plaats en werd de inrichting verbeterd. Ofschoon het pand, evenals nummer 11, sinds 1971 een geregistreerd rijksmonument is, stelde de Rijksdienst voor Monumentenzorg slechts twee voorwaarden aan de restauratie: de bestaande dakconstructie diende gehandhaafd te blijven en de gevels mochten niet worden gezandstraald. Uit navraag bleek dat de Rijksdienst helemaal niet op de hoogte is van het interieur en daarom over de restauratie daarvan geen aanbevelingen kon verstrekken. Doordat er onlangs een actualisering van de lijst van rijksmonumenten heeft plaats gevonden, waarbij zowel van het exterieur als het interieur foto's werden genomen, komt hopelijk aan deze omissie een einde.

Hoe solide 't Groot Huys gebouwd is bleek bij de aardbeving van 1992. De schade bleef beperkt tot oppervlakkige scheurtjes, terwijl de aan de overkant van de straat gelegen kerk een schade opliep van meer dan 1,5 miljoen gulden. Dit gedeelte van 't Groot Huys, met achttien ruime vertrekken, een authentieke trekbel en grote tuin, heeft iets heel bijzonders, vooral op de begane grond: ofschoon het pand al drie eeuwen in gebruik is, straalt het interieur tot op de dag van heden de grandeur en sier uit van het stadspaleisje van de 18de eeuw. ®

Het monumentenschildje

Op de gevel van 't Groot Huys prijkt het blauwwitte (toevalligerwijs exact de zelfde kleuren als van de Roermondse vlag) schildje. De Unesco heeft in 1954 in de Haagse Conventie bepaald dat panden - en de eventueel zich daarin bevindende collecties, zoals boeken en kunstvoorwerpen - voorzien van dit schildje, tijdens oorlog en andere rampspoed beschermd dienen te worden. Van de ongeveer 60.000 rijksmonumenten in Nederland bezitten 3.500 gebouwen dit schildje.

Tekst Leonard Fortuin en Lucien Jansen
Illustraties (tenzij anders vermeld) Engelman Architecten

Roermond kent veel architectenbureaus, met bekendheid die varieert van lokaal tot internationaal. Eén daarvan is Engelman Architecten. Op talrijke plaatsen in Roermond en omgeving heeft dit bureau bouwwerken met allure tot stand gebracht. Daarmee is het medebepalend voor het architectonische karakter van modern Roermond. Met een nieuw kantoor in de Roerdelta nabij de ECI-centrale is het ook medebewoner geworden van een al jaren omstreden stadsdeel. Over dat gebied, maar ook over andere projecten in Roermond, heeft het bureau uitgesproken ideeën. Een vraaggesprek met Maarten Engelman en twee van zijn medewerkers, Hans Boots en Paul van Ratingen.

‘Roermond heeft een Arlocomplex!’

Waarin onderscheidt het bureau Engelman Architecten zich van andere architectenbureaus?

“Typisch is dat wij vaak worden gevraagd voor hoekoplossingen. Die zijn vaak het lastigst maar tevens het belangrijkste. Eén daarvan is het huis op de hoek van de Hamstraat en de Leliestraat. Dat hebben we in 1989 gemaakt. Aardig van materiaalgebruik, geen armoedig ding. Wij zijn er nog altijd trots op. De makke in ons vak is dat iedereen zich ermee bemoeit, dan krijg je zo’n slap aftreksel. In ons vak worden we vaak door iedereen gemangeld. Steeds meer wordt dichtgetimmerd door regelgeving. Je bent knap als je er wat van kunt maken.

Het onderscheid met andere bureaus is dat wij alleen opdrachten aanvaarden waarin we zeker stellen dat we een eigentijds gebouwtje kunnen maken, we verwerpen dus een ‘boerderette’, we proberen altijd een eigentijdse uitstraling aan een project te geven omdat het in ons werk heel belangrijk is dat 1970 een plaats in de geschiedenis krijgt maar ook 1980 en 2000. Zoals een stad leeft en dimensie krijgt door verschillende gebouwen uit verschillende periodes, dat maakt een stad interessant. We leven in deze tijd en willen ook de

opmerkelijke gebouwen maken van deze tijd. Hopelijk blijft een aantal behouden en bestaan, zodat de cultuur van 2000 en verder gehandhaafd blijft.

Wij onderscheiden ons van andere bureaus door eigentijdse vormgeving, we zijn eigenwijs en niet krampachtig als het gaat om monumentale zaken.”

De gemeente heeft voor de ontwikkeling van de Roerdelta een masterplan, het Plan Palmboom. Ook is er een alternatief plan, het Plan Wauben. Heeft uw bureau ook een plan ingediend?

“De gemeente Roermond heeft op enig moment een drietal stedenbouwkundige bureaus uitgenodigd een visie te ontwerpen voor dit gebied. Ook de bevolking werd om suggesties en ideeën gevraagd. Daarna zou men al die info gebruiken om tot een plan te komen. Wij hebben toen ook een plan aangedragen, als bewoners van de Roerdelta en als kenners van de stad. Wij wilden met onze expertise niet gaan schieten op het werk van anderen. Het is zes jaar geleden, maar wij staan nog steeds voor meer dan 100 % achter het plan dat we toen

gemaakt hebben. Stedenbouwkundige plannen zochten het toen in oplossingen in de vorm van *superblocks*, zoals Cérámique in Maastricht en de Eilanden in Amsterdam. Dat zie je ook bij Palmboom. Zijn plan heeft lang in de koelkast gestaan, vanwege het probleem van de bodemverontreiniging. Het is een interessant plan. Maar of het een goed plan is voor Roermond? Dat valt te betwijfelen.

Ons plan voor de Roerdelta gaat uit van de historische patronen van de binnenstad met zijn gesloten bouwblokken en gebogen straten die naar het water toelopen. Toen Roerzicht ontworpen werd, wist men precies hoe dat moest. Er zit continuïteit in, de straten lopen op een of andere manier allemaal door. In de Roerdelta nemen we het spiegelbeeld van dit stadsdeel, transparant en verkaveld. De Roer wordt doorgezet met vrijstaande bebouwing. In de nabijheid van het stadscentrum levert dat dichtbebouwde blokken, prachtige woonstratenbuurten, alleen de auto verstoert het een beetje. Wij hebben dat probleem bij de nieuwbouw opgelost door de auto’s in of onder de bouwmassa op te nemen. Dan kan je met dezelfde dichtheden doorbouwen. Zulke stedelijke woningen zijn voor veel

Maarten Engelman

mensen interessant. In sommige delen kan je nog intensiever bouwen en mengen met andere functies: kantoorpjes, kleine bedrijfjes. Zo hebben we dat opgelost.”

‘Euver het Brökske’ heeft u ook laten staan, zo lijkt het wel...

“Die boerderij kan blijven staan, maar wij vinden eigenlijk dat hij weg moet. Hij was de aanleiding voor de *second opinion*. Wauben heeft geen plan gemaakt, maar slechts een aanvulling op Palmboom.”

Wat vindt u van de *second opinion* van professor Rijnboutt?

“Men heeft ons ook om zo’n *second opinion* gevraagd. Maar wij vinden dat we geen reactie kunnen geven op een plan waar we zelf ooit ook mee bezig zijn geweest. Uiteindelijk is Kees Rijnboutt gevraagd, niet voor inhoudelijke kritiek, maar om te zien of het proces goed is verlopen. Daar is hij goed in. Volgens hem kan Palmboom doorgaan, zij het met wat kleine reparaties. Hij maakt het voor alle partijen makkelijk. Ja, hij spaart de kool en de geit.”

Roermond presenteert zich graag als ‘de 2^e monumentenstad van Limburg’. Dat schept verplichtingen. Wat vindt u van het monumentenbeleid in Roermond?

“Een oordeel over het gemeentelijke monumentenbeleid is moeilijk te geven, we zijn er slechts incidenteel bij betrokken. Nederland gaat heel krampachtig met zijn monumenten om. Italië doet dat veel ontspannener, en de resultaten zijn veel leuker. Daar maken ze niet gauw de structuur kapot, maar ze zijn niet bang een oud gebouw een nieuwe invulling te geven: anders maar niet groter. Een voorbeeld van een vernielde structuur in Roermond is de kruising Zwartbroekplein-Kapellerpoort.

Oude pauden hebben veel veranderingen meegemaakt. Behouden wat goed is, natuurlijk, maar het moet ook bruikbaar zijn. Als je een oud pand wilt restaureren, naar welke periode ga je dan terug en wat doe je ermee? We kunnen het ons niet permitteren een openluchtmuseum te onderhouden, voor de toeristen. Roermonds binnenstad ligt er slecht bij, zie bijvoorbeeld de Neerstraat. Minstens 15 jaar verkeren daar panden in een desolate toestand. Geen functie, niemand doet er wat mee, ze staan er voor de duiven en de ratten. Als je een gek vindt die ze naadloos wil opknappen, dan loop je steeds tegen hetzelfde thema aan: het gebruik. Je moet functies zien te vinden die daar floreren. Om de vitaliteit en de dynamiek in de stad te houden.”

In januari 2006 heeft de gemeente een nieuwe Nota Monumentenzorg & Archeologie gepresenteerd. Wij misten daarin een aantal zaken. Via de commissie Economische Zaken hebben wij de discussie in de gemeenteraad op gang gebracht en bereikt dat de nota teruggedragen is. De ‘toekomstvisie’ volgens de nota is: verder gaan zoals we bezig zijn geweest. Wat vindt u daarvan?

“Verder gaan zoals in het verleden is geen toekomstvisie. De monumentennota moet niet alleen beschrijven wat er aan cultuurhistorische waarde is. Er moet eens een nota gemaakt worden over Roermond als monumentenstad. Wat gaan we strategisch met die stad doen? Hoe gaan we met monumenten om? Naast oud hoort nieuw, anders gaat de stad dood. Ruimte zou ook daarvoor een lans kunnen breken. Bij alles dat nieuw gemaakt wordt in de oude stad moet grote zorgvuldigheid betracht worden. Er zijn nieuwe ontwikkelingen, probeer die een plek te geven, zodat oud en nieuw de stad een nieuwe dynamiek geven. Leg daarbij de lat waanzinnig hoog. Dat gebeurt nu niet omdat iedereen in z’n hok blijft zitten. Een wat bredere blik van alle betrokken partijen lijkt ons wenselijk.”

Tekst Leonard Fortuin en Lucien Jansen
Illustraties (tenzij anders vermeld) Engelman Architecten

Roermond kent veel architectenbureaus, met bekendheid die varieert van lokaal tot internationaal. Eén daarvan is Engelman Architecten. Op talrijke plaatsen in Roermond en omgeving heeft dit bureau bouwwerken met allure tot stand gebracht. Daarmee is het medebepalend voor het architectonische karakter van modern Roermond. Met een nieuw kantoor in de Roerdelta nabij de ECI-centrale is het ook medebewoner geworden van een al jaren omstreden stadsdeel. Over dat gebied, maar ook over andere projecten in Roermond, heeft het bureau uitgesproken ideeën. Een vraaggesprek met Maarten Engelman en twee van zijn medewerkers, Hans Boots en Paul van Ratingen.

‘Roermond een Arlocom

Waarin onderscheidt het bureau Engelman Architecten zich van andere architectenbureaus?

“Typisch is dat wij vaak worden gevraagd voor hoekoplossingen. Die zijn vaak het lastigst maar tevens het belangrijkste. Eén daarvan is het huis op de hoek van de Hamstraat en de Leliestraat. Dat hebben we in 1989 gemaakt. Aardig van materiaalgebruik, geen armoedig ding. Wij zijn er nog altijd trots op. De makke in ons vak is dat iedereen zich ermee bemoeit, dan krijg je zo’n slap aftreksel. In ons vak worden we vaak door iedereen gemangeld. Steeds meer wordt dichtgetimmerd door regelgeving. Je bent knap als je er wat van kunt maken.

Het onderscheid met andere bureaus is dat wij alleen opdrachten aanvaarden waarin we zeker stellen dat we een eigentijds gebouw kunnen maken, we verwerpen dus een ‘boerderette’, we proberen altijd een eigentijdse uitstraling aan een project te geven omdat het in ons werk heel belangrijk is dat 1970 een plaats in de geschiedenis krijgt maar ook 1980 en 2000. Zoals een stad leeft en dimensie krijgt door verschillende gebouwen uit verschillende periodes, dat maakt een stad interessant. We leven in deze tijd en willen ook de

opmerkelijke gebouwen maken van deze tijd. Hopelijk blijft een aantal behouden en bestaan, zodat de cultuur van 2000 en verder gehandhaafd blijft.

Wij onderscheiden ons van andere bureaus door eigentijdse vormgeving, we zijn eigenwijs en niet krampachtig als het gaat om monumentale zaken.”

De gemeente heeft voor de ontwikkeling van de Roerdelta een masterplan, het Plan Palmboom. Ook is er een alternatief plan, het Plan Wauben. Heeft uw bureau ook een plan ingediend?

“De gemeente Roermond heeft op enig moment een drietal stedenbouwkundige bureaus uitgenodigd een visie te ontwerpen voor dit gebied. Ook de bevolking werd om suggesties en ideeën gevraagd. Daarna zou men al die info gebruiken om tot een plan te komen. Wij hebben toen ook een plan aangedragen, als bewoners van de Roerdelta en als kenners van de stad. Wij wilden met onze expertise niet gaan schieten op het werk van anderen. Het is zes jaar geleden, maar wij staan nog steeds voor meer dan 100 % achter het plan dat we toen

heeft plex!’

gemaakt hebben. Stedenbouwkundige plannen zochten het toen in oplossingen in de vorm van *superblocks*, zoals Céramique in Maas-tricht en de Eilanden in Amsterdam. Dat zie je ook bij Palmboom. Zijn plan heeft lang in de koelkast gestaan, vanwege het probleem van de bodemverontreiniging. Het is een interessant plan. Maar of het een goed plan is voor Roermond? Dat valt te betwijfelen.

Ons plan voor de Roerdelta gaat uit van de historische patronen van de binnenstad met zijn gesloten bouwblokken en gebogen straten die naar het water toelopen. Toen Roerzicht ontworpen werd, wist men precies hoe dat moest. Er zit continuïteit in, de straten lopen op een of andere manier allemaal door. In de Roerdelta nemen we het spiegelbeeld van dit stadsdeel, transparant en verkaveld. De Roer wordt doorgezet met vrijstaande bebouwing. In de nabijheid van het stadscentrum levert dat dichtbebouwde blokken, prachtige woonstratenbuurten, alleen de auto verstiert het een beetje. Wij hebben dat probleem bij de nieuwbouw opgelost door de auto's in of onder de bouwmassa op te nemen. Dan kan je met dezelfde dichtheden doorbouwen. Zulke stedelijke woningen zijn voor veel

Maarten Engelman

mensen interessant. In sommige delen kan je nog intensiever bouwen en mengen met andere functies: kantoor-tjes, kleine bedrijfjes. Zo hebben we dat opgelost.”

‘Euver het Brökske’ heeft u ook laten staan, zo lijkt het wel...

“Die boerderij kan blijven staan, maar wij vinden eigenlijk dat hij weg moet. Hij was de aanleiding voor de *second opinion*. Wauben heeft geen plan gemaakt, maar slechts een aanvulling op Palmboom.”

Wat vindt u van de *second opinion* van professor Rijnboutt?

“Men heeft ons ook om zo’n *second opinion* gevraagd. Maar wij vinden dat we geen reactie kunnen geven op een plan waar we zelf ooit ook mee bezig zijn geweest. Uiteindelijk is Kees Rijnboutt gevraagd, niet voor inhoudelijke kritiek, maar om te zien of het proces goed is verlopen. Daar is hij goed in. Volgens hem kan Palmboom doorgaan, zij het met wat kleine reparaties. Hij maakt het voor alle partijen makkelijk. Ja, hij spaart de kool en de geit.”

Roermond presenteert zich graag als ‘de 2^e monumentenstad van Limburg’. Dat schept verplichtingen. Wat vindt u van het monumentenbeleid in Roermond?

“Een oordeel over het gemeentelijke monumentenbeleid is moeilijk te geven, we zijn er slechts incidenteel bij betrokken. Nederland gaat heel krampachtig met zijn monumenten om. Italië doet dat veel ontspannener, en de resultaten zijn veel leuker. Daar maken ze niet gauw de structuur kapot, maar ze zijn niet bang een oud gebouw een nieuwe invulling te geven: anders maar niet groter. Een voorbeeld van een vernielde structuur in Roermond is de kruising Zwartbroekplein-Kapellerpoort.

Oude panden hebben veel veranderingen meegemaakt. Behouden wat goed is, natuurlijk, maar het moet ook bruikbaar zijn. Als je een oud pand wilt restaureren, naar welke periode ga je dan terug en wat doe je ermee? We kunnen het ons niet permitteren een openluchtmuseum te onderhouden, voor de toeristen. Roermonds binnenstad ligt er slecht bij, zie bijvoorbeeld de Neerstraat. Minstens 15 jaar verkeren daar panden in een desolate toestand. Geen functie, niemand doet er wat mee, ze staan er voor de duiven en de ratten. Als je een gek vindt die ze naadloos wil opknappen, dan loop je steeds tegen hetzelfde thema aan: het gebruik. Je moet functies zien te vinden die daar floreren. Om de vitaliteit en de dynamiek in de stad te houden.”

In januari 2006 heeft de gemeente een nieuwe Nota Monumentenzorg & Archeologie gepresenteerd. Wij misten daarin een aantal zaken. Via de commissie Economische Zaken hebben wij de discussie in de gemeenteraad op gang gebracht en bereikt dat de nota teruggenomen is. De ‘toekomstvisie’ volgens de nota is: verder gaan zoals we bezig zijn geweest. Wat vindt u daarvan?

“Verder gaan zoals in het verleden is geen toekomstvisie. De monumentennota moet niet alleen beschrijven wat er aan cultuurhistorische waarde is. Er moet eens een nota gemaakt worden over Roermond als monumentenstad. Wat gaan we strategisch met die stad doen? Hoe gaan we met monumenten om? Naast oud hoort nieuw, anders gaat de stad dood. Ruimte zou ook daarvoor een lans kunnen breken. Bij alles dat nieuw gemaakt wordt in de oude stad moet grote zorgvuldigheid betracht worden. Er zijn nieuwe ontwikkelingen, probeer die een plek te geven, zodat oud en nieuw de stad een nieuwe dynamiek geven. Leg daarbij de lat waanzinnig hoog. Dat gebeurt nu niet omdat iedereen in z’n hok blijft zitten. Een wat bredere blik van alle betrokken partijen lijkt ons wenselijk.”

Medewerkers Paul van Ratingen (links) en Hans Boots
Foto Leonard Fortuin

Men wil de panden naast het Huis met de Steenen Trappen slopen, behalve het gemeentelijk monument op nummer 27, en ze herbouwen in een stijl die past bij de omgeving. De kelders gaan daarmee als kelders verloren, evenals de waardevolle kapconstructies. Onderzoek van het Monumenten Advies Bureau uit Nijmegen heeft aangetoond dat de panden waardevol cultuurhistorisch materiaal bevatten. Dat zou dan verdwijnen. Vindt u zo'n plan aanvaardbaar?

“Als die kelders uniek zijn omdat er nog maar een paar van zijn, dan moet je ze bewaren. Maar zijn er nog veel meer van in Nederland, dan gaat stedenbouw voor architectuur. Hebben jullie je ook verdiept in de nieuwbouw die er komt? Ook hier moeten oud en nieuw samen weer iets gaat betekenen. Mensen klagen als iets gaat verdwijnen maar zwijgen over het nieuwe. Roermond is compact. Is het verstandig om de binnenterreinen te ontsluiten, of zijn dit de longen van de stad die je met rust moet laten? Leg een link naar de totale stedelijke ontwikkeling. Wij hebben bezwaar tegen herbouw van panden in de Neerstraat in een historische, semi-monumentale stijl. Volgens die aanpak hadden ook de Jugendstilpanden nooit in de Neerstraat kunnen komen. In die tijd was dat zeer schokkend.”

De gemeente heeft criteria opgesteld waaraan hoogbouw in Roermond moet voldoen. Acht u hoogbouw passend voor het historische deel van Roermond?

“Hoogbouw vinden wij niet bezwaarlijk, mits slank en hoog. De limiet van 30 meter is tamelijk arbitrair. Als bijvoorbeeld de Oranjerie de helft slanker was geweest, had hij best wat hoger kunnen zijn. Wie over de Maasbrug aan komt rijden ziet eerst water en dan de Arloflat. Dat is hoogbouw. Roermond heeft een Arlocomplex. Hoogbouw is voor ons op zich geen uitgangspunt, het gaat om de verhoudingen. Een toren is pas een toren als hij slank is. Vroeger was de kavelbreedte constant, maar in de hoogte gebeurde er van alles. Als je nu bij de Commissie Beeldkwaliteit een plan indient met hier een pand dat driehoog is en daar viereneenhalf hoog, dan maken de commissieleden bezwaar, want er is geen overgang. Maar in Maastricht, op de Markt, zie je enorme hoogteverschillen. Dat werkt heel goed. Heel interessant. Met hoogbouw in de oude binnenstad moet je heel goed uitkijken. Geen hoogbouw in het hart van Roermond, en ook niet tussen die oude stadssingels.”

Er is een plan voor hoogbouw bij Villa Casimir. Ruimte heeft daartegen bezwaar aangetekend wegens de aantasting van het monument (de villa) en het landgoed. Ook omwonenden hebben kritiek geleverd. Wat is uw mening in deze controversiële kwestie?

“Deze locatie is een belangrijke entree voor de stad. De villa wordt hersteld als zelfstandig monument, de aangebouwde klomp gaat weg.

Plan Engelman voor de Roerdelta

De gemeente Roermond heeft zes jaar geleden stedenbouwkundige bureaus om een plan voor de Roerdelta gevraagd. Daaruit werd het plan Palmboom gekozen. Later kwam daar de variant van Wauben bij. Maar ook de bevolking werd uitgenodigd suggesties te doen.

Als bewoners van de Roerdelta en als kenners van de stad, hebben Engelman c.s. toen ook een plan aangedragen. Dat gaat uit van de historische patronen van de binnenstad met zijn gesloten bouwblokken en gebogen straten die naar het water toelopen.

Opvallend is de verbinding met bestaande bebouwing: die bestaat uit een plantsoen waar de Lindanussingel onderdoor gaat.

Er komen drie appartementen en een stadswoning. Wij vonden dat je *per laag* moet verkavelen, niet verticaal, dan maak je ook niks kapot. Helaas voeren wij dat deel niet uit, wij zijn als architect betrokken bij de nieuwbouw.

Onze nieuwbouw krijgt een U-vorm en omsluit daardoor een hof, een groene long. De hoogbouw zal een tegenhanger vormen van het LVM-gebouw. Je kunt beter dingen bij elkaar zetten dan losse elementen. De parkeerplaatsen aan de Wilhelminasingel hadden wij willen integreren in de ondergrondse parkeergarage van de nieuwe appartementen. Maar men wil dat niet. Dan had een groen gebied ontwikkeld kunnen worden van Venloseweg tot Wilhelminasingel.”

De gemeenteraad heeft een plan aangenomen voor bebouwen van het Kazernevoortterrein (KVT). Dat raakt ook het Designer Outlet Center (DOC) en de Noordelijke Vestingwerken. Bent u het eens met de ontwikkelingen daar en de vorm waarin het is gegoten?

“Toen het gesprek over een DOC begon, waren wij één van de architecten die gevraagd werden, op grond van onze ervaring met winkelcentra. Onze visie op dat gebied was helder: er zijn geen beter gestructureerde gebouwen dan kazernes, hou dat vast en verbind de bestaande gebouwen met glazen corridors. Dan was een mooie oude kazerne behouden gebleven en had Roermond een uniek winkelcentrum gehad. Maar de Amerikanen wilden dat niet, een gemiste kans. Het enige voordeel van wat er nu staat is dit: het is van staal, als de outletformule versleten is, kan je het zo weer weghalen. Ook voor de verbinding van het Kazernevoortterrein met de stad hadden we een oplossing: laat de N280 na de brug de diepte in gaan zodat de stad zich over die weg kan uitbreiden. Een geweldige mooie locatie zou het geworden zijn, ook voor hoogbouw. Manhattan aan de Maas!

Engelman Architecten in Roermond

Jaar	Object
1989	Hoekhuis Leliestraat/Hamstraat, pagina 1
1989	Kantoorpark 'Daelhof' - Slachthuisstraat
1989	Bien bâti - Vismarkt
1990	ING-bank Willem II singel, foto 1 hieronder
1991	Achterdeel Klein College - Munsterstraat, foto 3 hieronder . Foto uit Roermond in (((beweging)))
1996	Hoekpand Mariagardestraat/Zwartbroekplein foto 2 hieronder
1997	Plan Egelbroek: acht vrijstaande woningen
1999	Stedenbouwkundige studie Roerdelta, pagina 12
1999	MIM - Markt, pagina 10
2003	Kantoorgebouw Engelman Architecten (ECI 1 ^a)

Maar de plek van het DOC is goed. Wij zijn blij dat het niet verder weg aan de periferie is komen te liggen. Nu heeft de stad er wat aan. Er gaan heel wat mensen van het DOC de binnenstad in, niet alleen naar de horeca. Omgekeerd moet het DOC meer de stad naar zich toe halen.”

De Stichting Ruimte streeft naar behoud en verbetering van het historische gegroeide karakter van de stad Roermond. Zij stelt zich ten doel de architectonische en landschappelijke kwaliteiten van Roermond en de regio te behouden en te bevorderen. Heeft u in dit verband nuttige suggesties voor ons?

“Evalueren jullie wel eens wat je gedaan hebt? Het Roercenter bijvoorbeeld, welke wedstrijd hebben we daar gewonnen? Het Roercenter heeft het zichzelf moeilijk gemaakt met een ingang en een uitgang aan de Neerstraat. Dat kan bijna niet functioneren, mensen willen graag in circuits lopen, als je hier ingaat en daar uit, sla je een deel van de Neerstraat over. Dat stuk verpietert dus. Een ingang aan de Roersingel, de Brugstraat en de Neerstraat was bijvoorbeeld beter geweest, om de doorlaatbaarheid van de stad te vergroten. Het gebouw Cillekens-Dreessens is behouden, maar er is een ander probleem ontstaan: niemand weet wat ermee moet gebeuren. Stedenbouw in z'n geheel bekijken is soms belangrijker dan het handhaven van een enkel gebouw.

Een mooi voorbeeld van hoe het ook kan is het complex Fünf Hofen in München, een megawinkelcentrum in oude stadspanden. Daar is ingenieus opgelost wat hier niet is opgelost. Waanzinnig interessant, iedereen die het ziet wil naar binnen. En het sluit naadloos aan op de continuïteit van het oude stratenpatroon. Dat is hier niet het geval. In Zaandam hebben we ook zo'n ingreep gedaan: bestaande panden leeghalen, het karkas laten staan en de ingewanden eruit getrokken zodat je een grotere maatvoering krijgt en iemand zijn zaak kan exploiteren. Op de binnenkant kunnen we geen invloed uitoefenen. Dat is aan de gebruiker. Maar als in een pand bijv. tongewelven zitten, en je kunt die gemakkelijk ontsluiten, dan doen we dat. Doorslaggevend is wie komt erin, wat zijn de gebruikerscriteria? Moet je daar een nieuwe vloer inzetten? Wij zouden graag ook achter de voordeur werken, maar dat lukt niet, omdat mensen daar van alles zelf willen doen. Voor monumentale huizen is dat tot op zekere hoogte ook zo. Italianen stikken van de monumenten waarvan het interieur vernieuwd is. Ook in de Amsterdamse grachtenpanden vind je veel nieuwbouw. Die veranderden van pakhuys in woonhuis, kantoor, luxe appartement en weer kantoor. Maar de draagstructuur blijft gehandhaafd. Zo moet je te werk gaan. Het stedenbouwkundig niveau is veel belangrijker.”

Welke boodschap heeft u voor Roermond?

“Er zijn veel mooie steegjes onttrokken aan het voetgangersverkeer. Prachtige steegjes, zoals vanuit de Roersingel naar de Luifelstraat. Het zou mooi zijn om daarlangs weer op de Markt te komen. Zorg minstens voor een visuele doorkijk, dat het geen shit-opbergplaatsen worden. Dat is belangrijker dan, zeg, tongewelven. De stedelijke structuur is voor ons heilig, net als de openbare ruimte. Leg daar de lat heel hoog.

Werkend op veel plaatsen in Nederland zien we dat Roermond een mooie stad is! Het is de moeite waard daar kritisch over te zijn, en dat te behouden zonder dat je de stedenbouwkundige structuur kapot maakt. Maar niet alleen behouden, ook zorgen dat er dynamiek blijft. De stad heeft z'n eigen karakteristiek, die is gegroeid vanaf 1200. Drie dingen zijn daarom interessant: continuïteit, complexiteit en contrast. Die ontbreken in Roermond te vaak. Complexiteit is interessant, in de oude stad moet ook gewoon worden. Daar zou Roermond meer aandacht aan moeten geven.” ®

Het boek Roermond in (((beweging))) over 27 projecten in relatie tot de historie van de de binnenstad is nog te koop bij Boekhandel Boom in de Neerstraat.

Neerstraat 63 overleefde twee stadsbranden

Recent onderzoek door adviesbureau Res nova heeft uitgewezen dat het pand Neerstraat 63 een kern uit het einde van de vijftiende eeuw heeft. De balken die zijn gebruikt voor de 'portaalconstructie' in het pand, worden gedateerd op ongeveer 1486. Daarmee is dit pand het oudst bekende woonhuis van Roermond. Dat er van het pand nog een houten constructie uit die tijd resteert, is opmerkelijk omdat de meeste Roermondse woonhuizen werden verwoest tijdens ofwel de stadsbrand van 1554, óf die van 1665. De brand van 1554 woedde echter alleen in het noorden van de Neerstraat en bereikte nummer 63 waarschijnlijk net niet. In 1665 ontsnapte het waarschijnlijk slechts ten dele aan de brand.

Kaart Herman Janssen

Op de kaart die Herman Janssen enkele jaren later tekende, is het één van de panden met een rood ingekleurd dak, wat betekent dat het schade opliep. Margreth Bruijnesteijn van Res nova: "Waarschijnlijk is toen een deel van het huis afgebrand en is besloten om verder te bouwen op wat er nog over was." Directe sporen van brandschade, zoals die bijvoorbeeld wél zijn gevonden in het gotische huis in de Brugstraat, zijn niet aangetroffen. Dat kan komen doordat de onderzoekers niet overal hebben kunnen kijken. Mogelijk brandde in 1665 alleen het dak af. Het nieuwe dak voldeed aan de bepaling dat de daken aan straatzijde en achterzijde moesten afdaken. Daardoor ontstond een situatie waarbij de portaalconstructie intact bleef en dus als het ware naar de straat toe staat, maar waarbij een topgevel ontbreekt. Bij Neerstraat 63 is het dak conform de nieuwe richtlijnen immers een kwartslag gedraaid. Dat is in Roermond op nog geen andere plaats aangetroffen. (CR)

Ouderdom bepalen tijdens restauratie

Tekst Chris Roemen

"De restauratie van het praalgraf in de Munsterkerk wordt aangegrepen om onderzoek te doen naar de ouderdom van het monument. Mogelijk komt daardoor een einde aan de discussie over de vraag of het graf in Roermond écht het oudste dubbelgraf van Europa is."

Dat zegt prof.dr. Harry Tummers, voorzitter van de commissie Restauratie Praalgraf Munsterkerk. Vrij algemeen wordt de tombe in de Munsterkerk beschouwd als een oorspronkelijk werk uit de dertiende eeuw dat kort na het overlijden van graaf Gerard IV van Gelre (1229) en zijn vrouw Margaretha van Brabant (1231) werd gemaakt. Een aantal kunsthistorici meent echter dat het een kopie uit de zestiende eeuw is. Doorslaggevende argumenten daarvoor ontbreken, maar ook Tummers sluit niet uit dat het graf in de zeventiende of achttiende eeuw al eens gerestaureerd werd. Inconsequenties in de figuren, zoals de opmerkelijke plooiën in de onderkleding van de gravin en de half gesloten ogen zouden daar op wijzen. Ook zou een van de hoofden zijn vervaardigd uit een andere steensoort dan de rest van het monument.

Tijdens de restauratie, vanaf 4 september a.s., wordt de dekplaat met de beelden van de sokkel gehaald.

Tummers: "Dat geeft ons voor de eerste keer de mogelijkheid om onder de beelden te kijken. We zijn heel erg benieuwd of daar meer informatie te vinden is."

Roestende krammen

Met het herstel is een bedrag van 150.000 euro gemoeid. Daarvoor wordt eerst een bouwkundige restauratie uitgevoerd, die nodig is omdat het monument barsten en breuken vertoont, veroorzaakt door ijzeren krammen die door het roesten soms bijna twee keer zo dik zijn geworden. Ze zijn aangebracht toen het monument in 1873 onder leiding van Pierre Cuypers voor het laatst grondig werd gerestaureerd.

Cuypers wijzigde waarschijnlijk ook de polychromie. Vóór 1873 zou de graaf een wit onderkleed met daarover een rode mantel hebben gedragen, daarna was de kleur van het onderkleed rood, en de mantel groen. Herstel van de polychromie op het praalgraf was ook een van de voorwaarden die de in 2003 overleden A. Schmitz stelde toen hij de Munsterkerk een bedrag van 850.000 euro naliet. Betekent dat nu dat de kleuren van de beelden opnieuw worden gewijzigd? Tummers meent van niet: "De eis van meneer Schmitz had niet betrekking op de beeldengroep, maar op de onderbouw." ®

De tombe op een tekening van H. Baur uit 1803, ruim vóór de restauratie door Pierre Cuypers

Eind 1944 werden Roermondse vrouwen, kinderen en bejaarden geëvacueerd naar Groningen en Friesland, terwijl mannen werden gedeporteerd naar Duitsland. Velen kwamen om het leven door barre levensomstandigheden of oorlogshandelingen, het merendeel echter kwam terug. Uit dankbaarheid voor de behouden terugkeer van geëvacueerde Roermondse mannen werd in 1961 de kapel tegenover het bisschoppelijk paleis in de Paredisstraat (tot 1896 Oliestraat) opgericht. Het gebouw werd versierd met een reliëf van het Lam Gods en een glas-in-betonraam, beide ontworpen door de kunstenaar Tom Franssen, in opdracht van het bisdom. Binnen bevond zich een monstrans gemaakt van sieraden door inwoners van Roermond afgestaan, ook uit dankbaarheid voor behouden terugkeer na de oorlog. In 1974 schreef de bekende Roermondse schrijfster Lies Cillekens een prachtige tekst over deze kapel, in het Roermonds: 't Kepelke inne Aoliesjtraot. Naud Reyners componeerde er muziek bij. In de loop van 2006 wordt de kapel afgebroken, de monstrans is al overgebracht naar de Munsterkerk. Toen Lies Cillekens vernam dat de kapel gesloopt zou worden, voorzag ze haar gedicht van een vervolg. Zo ontstond het hier afgedrukte gedicht.

Biej 't aafsjeid van 't kepelke.

Ich höb mich gebaejd in 't kepelke
in de Aoliesjtraot.
Veur gans Remunj en
veur de miense die ich moog.
En zit mich sóms get hoog
en höb ich leid,
of 't van elenj neat meer weit,
dan baej ich mich om sjterkte
en om raod
in 't kepelke in de Aoliesjtraot.

Ich bön mich get kómme röste, Heer.
Want 't waas zo drök op de sjtraot
en in mien laeve.
Ich zit mich hiej op ein benkske
neer en blief bie Uch,
al is 't mer aeve.
Ein inkel aad miens en ein einzaam
begien hilt mich gezelsjap
bie eur leechtende kaerse.
Ich baej get, ich rös get
en dan gaon ich weer.
Ich veul mich weer sjterker,
want det waers ze, want:

Ich höb mich gebaejd in
't kepelke in de Aoliesjtraot.
Veur gans Remunj en
veur de miense, die ich moog.
En zit mich sóms al ins get hoog
of höb ich leid,
of 't van elenj neet meer weit,

dan baej ich mich om sjterkte
en om raod
in 't kepelke in de Aoliesjtraot.

Mer binnekört kin ich neet meer
kómme röste, Heer.
Al is 't nog zo drök in mien laeve.
Ze braeke 't kepelke aaf,
jao, det is 't geaewe.

't Is gein antiek, 't sjtelt nieks veur.
't is toch mer ein sjtökske beton?
Mer och, veur vööl luuj
ein sjträölke zon
in ein soms einzaam laeve.

Den ermbandj, den trouwring
en nog vööl meer
waerde veur dien
Monstrans gesjonke.
Door dae trök kwaam oet Pruusses,
Frieslandj en zo.
Mer die haet noe
't langste geblonke.

't Wurd mich tevööl
ich gaon nao hoes.
Duit mich leid, des de raeje.
Toet zeens, beste luuj,
't geit uch good.
Ich gaon mich toes
mer get baeje ...

Lies Cillekens (2004)

Biej 't aafsjeid van 't kepelke

Het glas-in-betonraam stelt de Aanbidding van het Lam Gods voor. De gekroonde dame Ecclesia houdt een kelk geheven, in de andere hand het kruis. Het raam heeft een speciale betekenis voor Roermond, omdat de toegesnelde toeschouwers inwoners van Roermond verbeelden.

Raam van Sacramentskapel naar CV-kelder

De restauratie van het Huis met de Steenen Trappen heeft tot gevolg dat de Sacramentskapel in de Paredisstraat zijn godsdienstige functie is kwijtgeraakt. De voormalige kapel wordt opgenomen in de nieuwbouw. Maar de voorgevel bestaat uit een kunstwerk dat niet verloren mag gaan: ramen met glas-in-beton van de kunstenaar Tom Franssen die de aanbidding van het Lam Gods uitbeelden. Het bisdom is van plan om de ramen op te nemen in een aula bij de kathedraal. Maar voorlopig ontbreken daartoe de financiële middelen. De ramen zullen worden opgeborgen in de voormalige verwarmingskelder ten noorden van de kathedraal. Bij de ingang van de Sacramentskapel hangt het Lam Gods uitgevoerd in beton en licht beschadigd. Dat beeld wordt hersteld en opnieuw voorzien van de woorden *Agnus Dei*. Ruimte trof in de kapel een raam met kapotte ruiten aan. Dat zou vandalen toegang kunnen bieden tot het kostbare kunstwerk aan de voorkant. We hebben deken Willemsen gevraagd het kapotte raam dicht te laten maken. Dat is inmiddels gebeurd. ®

Wat dreigt in het Roermondse te verdwijnen, hoe staat het met nieuwe projecten en wat doen 'die mensen van Ruimte' daaraan?

Tekst Willem Cartigny, Lucien Jansen, Marianne Wulms en Leonard Fortuin. Foto's Leonard Fortuin

Restauratie Mouterij 'Limburgia' begonnen
Lang leek het of de restauratie van de moutfabriek stil lag. Achter de schermen echter werkte Kern Architecten, de eigenaar van dit rijksmonument, aan de oplossing van een conflict met de fiscus. Nederland kent gunstige fiscale regelingen bij herstel van industrieel erfgoed, maar het hangt van de dienstdoende ambtenaar af of ze worden toegepast. Die zag de restauratieplannen als bouw van 'nieuw vervaardigd onroerend goed', terwijl het volgens Kern Architecten gaat om 'herstel en restauratie van een bestaand industrieel bouwwerk'. De gemeente Roermond steunde Kern Architecten waar het kon, maar ook op dat niveau bleek de fiscus onvermurwbaar.

Naast Kern Architecten zelf, is nog een andere gebruiker/huurder gevonden, wiens activiteiten binding hebben met een industrieel rijksmonument. Daardoor konden op 1 mei 2006 de werkzaamheden daadwerkelijk worden hervat. Sloop van het binnenwerk en het afstutten van de monumentale buitenschil zijn de eerste stappen. Daarna komen staalconstructies en nieuwe vloeren aan de beurt die het casco gaan dragen. Ten behoeve van de bedrijfsvoering van de nieuwe huurder wordt in de kelder nog een service-entree gemaakt die vanaf de straat niet zichtbaar zal zijn.

Het eerste gedeelte van de door de gemeente uit te voeren bodemsanering is vorig jaar al voltooid; nu zijn het grondwater en de complete oplevering van de sanering aan de beurt. Hierover is Kern Architecten in overleg met de gemeente.

Als alles volgens plan verloopt, zal Kern Architecten op 1 april 2007 zijn nieuwe behuizing in gebruik nemen.

Heysterhof: puin ruimen

Deze pachthof, een rijksmonument gelegen aan de Straat in Asenray, werd in 1765 opnieuw opgetrokken door Gradus Frabritius. De toegang bij de oprijlaan is verboden, maar via de Verckensdijk - een zijstraat van de

onlangs vernieuwde Terbaansweg - kan men zicht krijgen op de achterzijde. Vandalen zijn hier duidelijk actief geweest. De gemeente Roermond heeft geprobeerd de (vorige) eigenaren op hun verantwoordelijkheid te wijzen, maar dat heeft niets zichtbaars opgeleverd.

Onlangs meldde de gemeente dat het pand verkocht is en zie, het puinruimen is begonnen. Hopelijk het begin van restauratie.

Kartuis, 'ultiem wooncomfort in historisch hartje van Roermond'

Onder deze titel werden in het *Roermond-Journaal* van mei 2005 de bouwplannen gepresenteerd voor het gebied achter de muur op de hoek Bethlehemstraat-Voogdijstraat. Projectontwikkelaar 3W Vastgoed wil hier in samenwerking met Bouwbedrijf Scheepers acht stadswoningen realiseren en twee appartementenblokken met in totaal zestien appartementen. De grondgebonden stadswoningen krijgen een tuin die eindigt tegen de muur in de Bethlemenstraat.

De projectontwikkelaar wilde acht ramen in de muur aanbrengen. Ruimte maakte bezwaar via een zienswijze omdat de muur een rijksmonument is; in de daaropvolgende hoorzitting deelde de projectontwikkelaar mee af te zien van deze ramen.

Aanvankelijk zou slechts op een klein deel van het terrein worden gegraven, met beperkt archeologisch onderzoek. Maar het hele terrein gaat op de schop, zodat er over het hele terrein archeologisch onderzoek plaats dient te vinden. Gevolg: uitstel van de bouwstart, hogere kosten voor archeologisch onderzoek en hogere verkoopprijzen van woningen en appartementen.

Nota Monumentenzorg & Archeologie (MZ&A)

In januari 2006 heeft de commissie Economische Zaken de concept-nota terugverwezen naar het college (zie *Ruimtelijk* 2006, nr.1), mede op grond van kritiek van Ruimte. Medio mei 2006 werd de nieuwe concept-nota gepresenteerd. Nou ja, nieuw? Nee dus, eerder meer van het zelfde, op onze opmerkingen en suggesties gaat het college vrijwel niet in. Onze kritiek blijft dus recht overleud staan. Het toverwoord voor het legaliseren van een aantal verslechtingen is 'deregulering'.

Opnieuw

Het 'Gat van Dohmen' in de stadsmuur langs de Wilhelminasingel is nog altijd niet gedicht. Er loopt een bodemprocedure en Dohmen heeft de maximale dwangsom betaald. In afwachting van een gerechtelijke beslissing kan hij dus doen wat hij wil. Wat dat betekent bleek onlangs: de toegang tot zijn clandestiene parkeerterrein wordt voorzien van een fraaie bestrating.